

A MINISZTER ÉS A SZÍNHÁZIGAZGATÓ

Ahogy az már lenni szokott, minden hatalom udvarában megjelennek azok a szellemi udvaroncok is, akik kevésbé meggyőződésből vagy érzelmi vakságból, mint inkább személyes ambíciókból s kilátásba helyezett előnyökért támogatják a hatalmat – és táplálják, szítják a törzsi háborút. Valóban figyelemre méltó (mondhatnánk, modell értékű) a balliberális törzs kétszínűsége (kétmércés magatartása) szempontjából történetesen Görgey Gábor kultuszminiszter felfogása és eljárása. Az ugyancsak neves író szükségesnek ítélte, hogy a Népszabadságon keresztül üzenje meg Kerényi Imrének, a Madách Színház igazgatójának, hogy vegye ki drámáját az elkövetkező évad repertoárjából. Kerényi bűne nem több és nem kevesebb, mint hogy a rendszerváltozás kezdete óta a maga eszközeivel mindig azt az oldalt segíti, amelyikről úgy ítéli meg, hogy igazságtalan támadások tüzeiben áll. Csurka Néhány gondolatának... felszínre törése idején például a Demokratikus Charta mozgolódásait (tüntetéseit) segítette, valóságosnak érzelve az antiszemita, szélsőjobboldali jelenségek erősödését. Orbán Viktorék uralkodás idején és után pedig a nemzeti tábor támogatását tartotta helyénvalónak, akár tollal, akár demonstrációk szervezésével: úgy látta ugyanis, hogy mindenekelőtt a túlsúlyos balliberális médiának – no meg politikai, szellemi és anyagi támogatóinak – „köszönhetően” a nemzeti oldal az, amelyik a médiaegyensúly-hiányos helyzetben folyamatos és igazságtalan hátrányt szenved a politikai küzdőtéren. Véleményét Kerényi bosszantó szókimondással és még bosszantóbb (mert kellőképpen csípős, de nem kevésbé elegáns és fölényes) szarkazmussal fejtette ki a Magyar Nemzet-beli „lektori jelentéseiben” (Lectori salutem), amelyek elmaradhatatlan végkövetkeztetése: „Magyarországon a választási eredményeknek megfelelő médiaegyensúly törvényes megteremtése elodázhatatlan politikai feladat.”¹

A modellértékűség bizonyítása szükségessé teszi, hogy Görgey Gábor kultuszminiszter „egykori színházi játszótársának” szóló hosszú üzenetéből (Levélféle Kerényi Imréhez²) legalább egy – nagyobb, összefüggő – részt idézzek.

Ugyancsak valamikor az elmúlt télen mi ketten találkoztunk az Annában. Te azt kérdezted, hogyan írhatok sorra olyan tárcákat – egy ilyen régi történelmi család sarjaként –, amelyek a jobboldalt támadják. Elmagyaráztam, hogy a magyar jobboldal sosem volt európai, és ma sem az (elég baj, pedig kellene egy szolid, konzervatív jobboldal nekünk), a polgári baloldal és a szociáldemokrácia viszont a huszadik század első felében politikai otthona volt az írók, művészek, értelmiségiek legjavanak. Most végre már nem sajátítják ki a baloldalt a kommunisták. Végre odaállhatnak azok, akik

az európai norma szerint oda valók. Te pedig kifejtetted, hogy a magad részéről mindig is jobboldali voltál. Ügyesen titkoltad, mondtam én, belépéskor a Pártba vajon jelezted-e ezt? Hamarosan írni fogsz, mondtad te, most ez érdekel téged igazán. Akkor még nem sejtettem, miféle hangszerelésben, milyen acsarkodó indulattal, milyen alpári stílust feltámasztva (az 1944-es és az 1951-es sajtó hangját). Akkor még csak annak örültem, hogy bejelentetted: a következő évadban színre viszed „Rokokó háború” című darabomat. Amire az 1967-es, izzó sikerű kaposvári ősbemutató óta vágyom, nevezetesen, hogy Budapesten is színre kerüljön, 2003 februárjában a Madách Színházban végre megvalósulhat. Mi több, engem bízol meg a rendezésével. Hatalmas öröm volt, harmincöt éve várok erre. Tudom, hogy a darab legalább olyan aktuális, mint a Stukker. Tudom, mit akarok csinálni belőle. Már látom magam előtt az előadást. Annyira örültem ennek a megállapodásnak, hogy amikor pár hónappal később felkértek a miniszterségre, ez volt az egyik legnagyobb problémám, ez a rendezés. Végül a miniszterelnök azt mondta, csak rendezzem meg nyugodtan.

Itt tartunk, egykori játszótársam a színházban, Kerényi Imre. És te azóta fékevesztetten vágatsz valamiféle ismeretlen, homályos cél felé. Beváltottad a fenyegetést: írsz! És szörnyű, amit írsz. A huszadik század legszörnyűbb korszakainak sajtóhangját feltámasztva uszítasz a permanens békétlenségre egy békességre vágyó társadalomban. Polgárinak mondtott, de abszolút antipolgár Vezetérek kétségbeesett ötleteinek engedelmeskedsz, hozzád méltatlan pártkatonaként, naponta megkérdőjelezve az 1989-ben végre-valahára kiharcolt parlamentáris demokráciát. És egy demokratikus választás eredményét. Holott a szoros eredmény is eredmény! (Akárcsak 1998-ban, amikor a Fidesz is csak szorosan győzött. Illetve nem győzött. Csupán egy hatalmas hazugság árán. A Vezér megfogadta, hogy Torgyánnal együtt soha! Majd megalakította Torgyánnal a gyászos koalíciót.)

Egy szó, mint száz, egykori játszótársam a színházban! Majdnem belehalok, de nem tehetek mást, mint hogy lemondjak a „Rokokó háború” Madách-beli bemutatójáról és rendezéséről. Pedig valóban 35 éve várok erre az eseményre. Egyik kezettel odaadtad, a másikkal visszavetted. Nem vállalhatok szellemi közösséget azzal a békebontó, színházművészhez méltatlan szerepet játszó Kerényi Imrével, aki most vagy. Pár napja felhívtál telefonon. Elmondtad, hogy a „Rokokó háború” nem politikai kérdés, be kell mutatni, függetlenül attól, hogy – téged idézlek – „a Kerényi netán megőrült”. Keményen vitakoztunk. Amikor letettem a kagylót, már-már kezdtem újragondolni fájdalmas elhatározásomat. Aztán jöttek a hírek. Például a körmenetről a Bazilika előtt. Negyven éven át ide jártam szentmisére minden vasárnap, minden ünnepen, nekem szent ez a hely. Kevésbé szent annak a különítménynek, amely Szent István ünnepén politikailag makulátlan, ráadásul hívő minisztertársaimat (dr. Bárány Péter, Németh Imre, Kovács Kálmán) üvöltözve pocskondiázta, nem törődve sem a Szent Jobbal, sem a pápai himnusszal, sem a „Boldogasszony anyánk”-kal. Előbb persze a szintiszta politikával átszótt, paphoz méltatlan püspöki prédikáció jól megalapozta e csúf blaszfémiát. Mint ahogy a körmenetben lépdelő Vezetérek – „Viktor király! Éljen Viktor király!” – üvöltözésben fürödve – üdvözült mosollyal túrta a túrhetetlent. Ahelyett, hogy férfi és államférfi módjára hátrafordult volna, álljt intve a csöcseléknek.

A kulturális tárca vezetőjének eme megnyilvánulásából figyelmes olvasó a következő, az antinacionalista törzs szellemi környezetében megszokottnak és

beváltnak mondható gondolatsémákra (doktrínákra) és szófordulatokra (szómágiákra) figyelhet fel; s mindjárt arra is, hol rejlik bennük (némi jóhiszeműséggel nézve) a logikai tévesztés, (némi rosszhiszeműséggel nézve) a kétmércés (kétszínű) képmutatás.

Első doktrína: A magyar jobboldal sosem volt európai, és ma sem az.

Ellenvetés: 1. Európa attól Európa-e, hogy minden országa ugyanolyan, vagy attól, hogy minden országa más? 2. Magyarország nemzeti vonásainak, hagyományinak, érdekeinek hangsúlyozása, védelme kevésbé európai-e, mint az európai nagyhatalmi (politikai és gazdasági) érdekekhez és övezetekhez való csatlakozás feltétlen szorgalmazása?

Második doktrína: Most végre már nem sajátítják ki a baloldalt a kommunisták. Végre odaállhatnak azok, akik az európai norma szerint oda valók.

Ellenvetés: 1. Ha a jobboldalról Görgey kultuszminiszter felfogása szerint senki nem felel meg az európai normáknak, a baloldalt ugyanakkor olyan régi kommunisták vezetik, akik a maguk idején egytől-egyig a Kádár-rendszer sziklaszilárd hívei (Medgyessy Péter, Kovács László, Horn Gyula), akkor nem arról van-e inkább szó, mint hogy a hajdan *elnyomó* baloldali politika és az általa *elnyomott* (legalábbis féken tartott, szolgálatra kényszerített) baloldali értelmiség az új álarcosbálban szépen („önként és dalolva”) összefogott egymással a közös nagy ellenség, a „jobboldal” (azaz a „nacionalisták”) ellenében? A normát közösen szabják, együtt felelnek meg s egymást feleltetik meg neki, ügyesen távol tartva (kirekesztve) a nacionalistákat, amikor csak hatalmuk s erejük engedi. 2. Akik ma engedik az odaállást, azok vajon meggyőződésből voltak kommunisták, és most meggyőződésből demokraták; vagy kényszerből voltak kommunisták, és most kényszerből demokraták; vagy egyszerűen csak megélhetési kommunisták voltak, és ma megélhetési demokraták? Van-e köze bármelyiknek is egy ideális (idealizált) európai normához?

Harmadik doktrína: A jobboldal stílusa („hangszerelése”) acsarkodó, alpári, az 1944-es és az 1951-es sajtó hangját idézi, azaz a diktatúrák legsötétebb éveit.

Ellenvetés: Görgey miniszter egyetlen Kerényi-idézettel sem támasztja alá állítását; mivel e sorok írója viszont Kerényi csaknem minden médiába vágó eszmefuttatását olvasta, és számos „nemzeti” olvasmányélményével összevetve éppen az a fajta kultúrált hangnem ütötte meg a fülét, amelyet egyszerre jellemez a kendőzetlen szókimondás és az elegáns, arisztokratikus, vagdalkozás- és izzadságszag-mentes bajvívás, nos ennél fogva az látszik helyénvalónak, ha Görgey ítéletalkotását besoroljuk irdatlan számú baloldali elődje közé. Ezek legfőbb közös ismertetőjele, hogy a kérlelhetetlen ítélet

alapját nem a valóság és igazság teremti meg, hanem a cél: a kellemetlen és kényelmetlen ellenfél (jobb esetben) erkölcsi, (rosszabb esetben) egzisztenciális megsemmisítése.

Negyedik doktrína: A jobboldal a huszadik század legszönyösebb korszakainak sajtóhangját feltámasztva uszít a permanens békétlenségre egy békeségre vágyó társadalomban.

Ellenvetés: A érvek és idézetek nélkül megismételt szörnyűködés a jobboldal (Kerényi) hangnemén nem szolgálhat mást, mint a Harmadik doktrína megsegítését (beteljesítését), és a Negyedik doktrína előkészítését. Eme ördögi tétel azon a megfigyelésen alapszik, hogy az emberiség egyszerre áhítja a változásokat, és fél a változásoktól; ezért a jobboldal (a „nacionalisták”) minden olyan törekvése könnyűszerrel eladható uszításként, állandó békétlenségként, amely nincsen ínyére a baloldálnak (történetesen ilyen a médiegyensúly is). Nem zárható ki ugyanakkor, hogy a baloldali magabiztosságban szerepet játszik egy olyan (médiá)szociológiai és (tömeg)lélektani összefüggés, ami egyébként jellemzően a diktatórikus rendszerek (és nem a demokráciák) sajátja: a kisebbségben lévők kisebbségi véleménye többségivé torzul a médiában, ezért ők úgy is gondolják, hogy többségben vannak. A többségben lévők véleménye ugyanakkor kisebbségivé zsugorodik a médiában, ezért ők úgy is gondolják, hogy kisebbségben vannak. Az eredmény: a balra húzó média birtokában a görgegyáborok nem csak alaposan megfontolt célból, de igazukban szentül meggyőződve is mondhatják a magukét.

Ötödik doktrína: A jobboldali polgárinak mondja magát, miközben „abszolút antipolgár”. Demokráciában is „vezére” van, az ő „kétségbeesett ötleteinek” engedelmessé válik, „méltatlan pártkatonaként”, „naponta megkérdőjelezve az 1989-ben végre-valahára kiharcolt parlamentáris demokráciát.

Ellenvetés: A Harmadik doktrína minősített esete. Itt az erőteljes szómágia segítségével már el kell jutni odáig, hogy a szöveg befogadója olyannak lássa a jobboldalt (nemzeti oldalt), mint amilyen a baloldal (no meg a szélsőjobb) volt a legsötétebb napjaiban; ugyanakkor a baloldalt meg olyannak lássa, amely – voltaképp eszményi jobboldalként – épp a sötétség ellen küzd. A valójában a baloldali hegemonia felszámolásán fáradozó demokratikus politikai tömörülés vezetője ezért lesz „vezér” (mint Hitler, Sztálin és Rákosi), akinek csak „engedelmessé válni” lehet (ami ugyan azt feltételezi, hogy a hívó szavára összegyűlő milliárdnyi ember megfélemlítés, azaz kilátásba helyezett retorzió áldozata); ráadásul ez a vezér örült („kétségbeesett ötletekkel”), ezért aztán mindenki, aki a törekvéseit támogatja, ugyancsak enyhén elmebeteg, de legalábbis pártkatona (ellentétben a görgegyekkel, akik eszmét és emberiséget szolgálnak); tetejében olyan antipolgár és antidemokrata pártkatona, aki

igazából (szemben a mostani baloldaliakkal) visszasírja a rendszerváltozás előtti egypártrendszeres diktatúrát.

Hatodik doktrína: A jobboldal (a Fidesz) ha egyáltalán győzött, akkor is „csupán egy hatalmas hazugság árán”. Vezére nemcsak hazudik, de politikai szempontból kriminális elemekkel lép koalícióra.

Ellenvetés: 1. Ha temérdek egyedi eset, és hébe-hóba utólagos bírósági elmarasztalások (pl. a Lendvai Ildikó-féle, 19 ezer forintos „Kormányváltó” esetében, vagy a Kovács László-féle rémkép – a Fidesz által „gyártott” szocialista röplapok – ügyében) azt igazolják, hogy a mai szocialistákban (kommunistákban) ugyancsak dolgoznak a régi, kékcédulás reflexek, vagyis nem idegen tőlük a különféle rendű és rangú választási csalás; ráadásul ha maga az élet azt is látványosan igazolja, hogy a kampány alatt sűrűn hangoztatott fenyegetés, azaz a 23 millió román munkavállaló állítólagos ideözönlése nem egyéb volt, mint rémhírterjesztés (tehát a hazugság minősített, legsúlyosabb esete), akkor Görgey Gáboron minimum a kettős mérce alkalmazását kell számon kérnünk. 2. Torgyán ügynököt (’56-os vérbírák fogalmazóját) a baloldalon találták ki (mondhatnánk, a baloldaltól küldték), s nagyon kevés beleérző készség elegendő ahhoz, hogy megértsük: a Fidesz (a „Vezér”) sem politikai, sem emberi okokból nem érzett erős vágyódást (az előbb az MDF, majd a Kisgazdapárt szétverésén buzgólkodó) Torgyán Józseffel való együttműködésre; mivel viszont ez volt az ára a kormányzásnak, politikai szempontból az egyetlen helyes döntést hozta. Erkölcsileg ugyanakkor kétségkívül megkérdőjelezhető a döntés, az erkölcs szót használni viszont egyszerűen idétlenségként hat egy olyan kulturális miniszter vonatkozásában, aki soha nem emelte fel szavát az ellen, hogy az ún. ügynöktörvényben (no és még sereg másban) érintett Horn Gyula, Csehák Judit, Gál Zoltán, Medgyessy Péter a törvény szelleme ellenére sem mondott le demokráciában szerzett, összeférhetetlenné vált pozíciójáról; mint ahogy nem tiltakozott az ellen sem, hogy az ilyen MSZP és SZDSZ ilyen „gyászos” koalíciót kötött; azt pedig, hogy egy D 209-es kóddal jelölt egykori kádári titkosszolgálati tiszt nevezte ki miniszternek, egyenesen megtiszteltetésnek vette.

Hetedik doktrína: A baloldali személyiség inkább feladja ambícióit (lemond ezúttal a „Rokokó háború” Madách-beli bemutatójáról és rendezéséről), inkább belehal személyes veszteségébe (35 éve dédelgetett álma feladásába), de akkor sem alkuszik az ilyen – nem európai, békétlen, kirekesztő – jobboldallal, nem enged gesztusának, szirénhangja pokoli csábításának.

Ellenvetés: 1. Helytálló jelzők-e egy jobboldali személyiségre az olyasfélék, mint a „nem európai”, „kirekesztő”, „békétlen”, „árok ásó”, ha egyszer ez a személyiség keményen vitatja, hogy szabad politikai kérdést csinálni a kultúrából, szabad egy bemutatóról és rendezésről lemondania egy baloldali

kormány politikusának, csak azért, mert ő (Kerényi) mint magánember másképp gondolkodik, és éppen a másik oldalért aggódik és cselekszik? 2. Ha még csak nem is helytállóak Kerényi Imrére nézve a felsorolt jelzők, akkor nem arról van-e inkább szó, hogy Görgey Gábor (a baloldal) ismét csak a célt, a feladatot látja maga előtt, s valós érvek híján (a célt szentesíti az eszközt alapon) magával a drámai erejű lemondással igyekszik bizonyítani („nyilvánvaló”-vá tenni), hogy a szemben álló fél nem is lehet más, mint maga az ördög.

Nyolcadik doktrína: A hívő baloldal. Negyven éve, minden vasárnap, minden szentmisén ott van, nem csak (régén, nem kevesen) ügynöki megbízatásból, nem csak (ma) a szavazatszerző látszat kedvéért („hívő tagozat”), hanem mert neki „szent ez a hely”.

Ellenvetés: Vajon mennyire lehet mély hite annak a miniszteri magasságosnak, aki az emberi gyarlóság iránti krisztusi szeretetből és megértésből a sok áldozás („ostyaevés”) dacára annyicska morzsát se vett magához, hogy általa és vele többnek lássa elégedetlen (mert D 209-esekkel és egyéb ügynökökkel és hazugságokkal terhelt) hívőtársait, mintsem (fasiszta, mi más) különítményeseknek (ott a körmenet környékén, a Szent István Bazilikánál)? Megszülethet-e és kimondathat-e Krisztus igaz követője fejében és száján a „csöcselék szó”? Méltó-e Krisztus hívéhez az ismét bizonyítatlan vádolás: valóban színtiszta politikával átszótt-e, valóban paphoz méltatlan-e, valóban csúf blaszfémiát alapozott-e meg a püspöki prédikáció? (Melyik szó? Melyik gondolat?)

Kilencedik doktrína: Politikailag makulátlan baloldali miniszterek.

Ellenvetés: Lehet-e politikailag makulátlan, aki politikailag és erkölcsileg (egyszer már) megbukottak szolgálatába áll, segítséget nyújtva múlhatatlan és fékezhetetlen hatalmi ambícióik prolongálásához? (Zárójeles ellenvetés: Lehet-e ma bármilyen szempontból makulátlan egy olyan sztárügyvéd Magyarországon, akinek hivatalból is bőséges tudomása van a rendszerváltoztató baloldal hatalomátmentő, vagyondézsmáló ügyleteiről és módszereiről?)

Tizedik doktrína: A jobboldal Vezére nemcsak hogy asszisztál a politikai szélsőségnek („tűri a tűrhetetlent”, a makulátlanok „pocskondiázását”), de beteges hiúságában még fürdik is a királlyá koronázó „üvöltözésben”, üdvözült mosollyal arcán.

Ellenvetés: 1. Aki emberfia valóban haladt már a felvonulókkal a Szent István-i ünnep alkalmából, legalább fél utcaszélességben és több utca hosszban, két oldalt a jókorára hízott tömeggel, annak elfogulatlan elmeállapotban nem juthat ilyen bugyutaság eszébe, hogy ott bárki is csitíthatna bárkit. Ha csak nem

képmutatásból, amikor nem az számít, hogy csitít-e, hanem az, hogy úgy csinál, mintha csitítana. 2. Vajon akad-e egyetlen olyan polgári (de akár kommunista) politikus az egész világon, akinek arcára ne ülne ki az üdvözült mosoly, ha hódolói királynak kiáltják (hacsak nem számíthat miatta pártfegyelmire). 3. Akad-e vajon a világon olyan ember (tehát esendő), aki egy elveszített választást követően ne élvezné ki magában (netán üdvözült mosolyával még kifelé is), hogy a őt legyőzőket a nép pfujolja, őt meg dicsőíti? 4. Ha a bálványozottból egyszer bálvány lesz, vajon mennyire felelősek ezért azok, akik hosszú évtizedeken át – önbecsülés és gondolkodás helyett – bálványozásra szoktatták a jó népet? 5. Van-e összefüggés vajon a bálványozott elleni (ellenoldali) méltatlan támadások súlya és ereje, valamint a méltatlan dicsőítések mennyisége és nagysága között?

Feljegyzés

Ld. pl. Kerényi Imre: Médiaegyensúly 23. – Utószó. Magyar Nemzet, 2003. október 25.

² Népszabadság, 2002. augusztus 27.